

ISSN 1993 – 6788

2(80)
2008

А
П
Е

**АКТУАЛЬНІ
ПРОБЛЕМИ
ЕКОНОМІКИ**

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІКИ

НАУКОВИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ ЖУРНАЛ

Заснований у 2000 році. Видається щомісячно

Індекс журналу в каталозі періодичних видань України – 21342

УДК 330

Статті, опубліковані в журналі, зберігаються як факсові з економічних наук (підстава: Постанова ВАК України № 1–05/10 від 10.12.2003 р.)

ISSN 1993-6788

Журнал 1 березня 2007 року зареєстровано в Міжнародному центрі періодичних видань (ISSN International Centre, м. Париж).

Засновник і видавець: ВНЗ «Національна академія управління»
Україна, 01011, Київ, вул. Панаса Мирного, 26
Голова редакційно-видавничої ради **С.А. Єрохін**
Свідоцтво про реєстрацію КВ № 4371 від 11.07.2000

Редакційна колегія:

Єрмошенко Микола Миколайович

- *головний редактор*

доктор економічних наук, професор,
заслужений діяч науки і техніки України,

Бурлака Григорій Григорович

- *заступник головного редактора*

доктор економічних наук,
старший науковий співробітник,

Базиліук Антоніна Василівна

- доктор економічних наук, професор

Будкін Віктор Сергійович

- доктор економічних наук, професор,

заслужений діяч науки і техніки України

Герасименко Сергій Сергійович

- доктор економічних наук, професор

Дорофійенко В'ячеслав Володимирович

- доктор економічних наук, професор,

заслужений працівник освіти України

Єрохін Сергій Аркадійович

- доктор економічних наук, доцент

Кваснюк Борис Євгенович

- доктор економічних наук, професор,

член-кореспондент НАН України

Козаченко Іван Петрович

- доктор юридичних наук, професор

Кононенко Віталій Іванович

- доктор економічних наук, професор

Кириченко Олександр Анатолійович

- доктор економічних наук, професор

Краснокутська Олена Іванівна

- доктор економічних наук, професор

Лопатін Олексій Костянтинович

- доктор фізико-математичних наук, професор

Міщенко Володимир Іванович

- доктор економічних наук, професор

Сахаров Вадим Євгенович

- кандидат економічних наук, доцент

Супрун Василь Павлович

- доктор економічних наук, професор

Сопко Василь Васильович

- доктор економічних наук, професор

Адреса редакції: Україна, 01011, Київ, вул. Панаса Мирного, 26, к.к. 401, 406

Тел., факс (044) 254-31-96; 280-80-56; 288-94-98

E-mail: eco@nam.kiev.ua; <http://eco-science.net>

Секретар редакції **О.О. Кривонос**

Комп'ютерний набір та верстка **О.О. Кривонос**

Літературний редактор **Н.М. Железняк**

Коректор **Д.М. Прохорова**

Рекомендовано до друку вченою радою ВНЗ «Національна академія управління»

Відповідальність за достовірність фактів, цитат, власних імен, географічних назв, назв підприємств, організацій, установ та іншої інформації несуть автори статей.

Висловлені у цих статтях думки можуть не збігатися з точкою зору редакційної колегії і не покладають на неї ніяких зобов'язань.

Передруки і переклади дозволяються лише за згодою автора та редакції.

Відповідальність за зміст рекламних оголошень несе рекламодавець.

Підписано до друку 11.02.2008. Обл.-вид. арк. 14,9. Ум. друк. арк. 13,9. Замовлення № 33
Папір офсетний. Друк офсетний. Наклад 1000 прим. Формат 70х100 мм

Віддруковано у АТЗТ "Атопол", 0360, м. Київ, бул. Гегеля, 4

З М І С Т

РОЗВИТОК ПРОДУКТИВНИХ СИЛ І РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

Гавриленко Н.В. Соціально-економічний аналіз малого бізнесу в Миколаївському регіоні	148
Марченко С.О., Шемет Л.Г. Роль інвестицій у відтворенні основних фондів (на прикладі Миколаївської області)	156

ЕКОНОМІКА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ ТА ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Дутка С.М. Агроенергетична рекультивация відроблених кар'єрів та соціально-економічні аспекти її впровадження	162
--	-----

ДЕМОГРАФІЯ, ЕКОНОМІКА ПРАЦІ, СОЦІАЛЬНА ЕКОНОМІКА І ПОЛІТИКА

Харламова Г.О. Дослідження впливу прямого іноземного інвестування на рівень розвитку людського капіталу приймаючої країни	172
--	-----

ГРОШІ, ФІНАНСИ І КРЕДИТ

Варавка В.В. Аналіз ділової активності як інструмент управління грошовими потоками підприємства	184
Гаршина О.К. Особенности сберегательного процесса в трансформационной экономике	192
Лобода Д.Л., Черкашина К.Ф. Перспективи використання сек'юритизації комерційними банками України	200
Телиженко А.М., Федоренко Н.О., Мирошниченко Ю.А. Разработка комплексной системы формирования и использования собственного и заемного капитала фирмы	209

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, АНАЛІЗ ТА АУДИТ

Охрамович О.Р. Порядок оцінки операцій між пов'язаними сторонами у пострадянських країнах	221
--	-----

МАТЕМАТИЧНІ МЕТОДИ, МОДЕЛІ ТА ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ЕКОНОМІЦІ

Шерстенников Ю.В. Оптимизация производственных мощностей двухпродуктового предприятия при наличии рыночных ограничений	227
---	-----

ІНФОРМАЦІЙНІ ПОВІДОМЛЕННЯ

Інформаційне повідомлення про проведення Дніпропетровською державною фінансовою академією Міжнародної науково-практичної конференції	235
Відомості про авторів	236
У наступному номері журналу	245

Н.В. Гавриленко

N.V. Gavrylenko

**СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ
АНАЛІЗ МАЛОГО БІЗНЕСУ В
МИКОЛАЇВСЬКОМУ РЕГІОНІ****SOCIO-ECONOMIC ANALYSIS
OF SMALL BUSINESS IN
MYKOLAIV REGION**

У статті проаналізовано становлення і розвиток підприємств малого бізнесу в Миколаївському регіоні, визначено перспективи його розширення; досліджено вплив нормативно-правового забезпечення на розвиток джерел фінансування, виявлено вплив регіональної політики на формування дрібного та середнього бізнесу в Миколаївській області, спрогнозовано перспективи розширення малого бізнесу у регіоні.

Ключові слова: малий бізнес, мале підприємство, демографічна ситуація, безробіття, рівень життя, інфраструктурні переваги регіону.

The article analyzes the establishment and development of the small business enterprises in Mykolaiv region; the prospects of its expansion are stated; the influence of the normative-legal support upon the development of the financial sources is studied; the influence of the regional policy upon the formation of small and medium business in Mykolaiv region is revealed; the prospects of the small business expansion in the region are forecasted.

Keywords: small business; small enterprise; demographic situation; unemployment; standards of living; infrastructural advantages of a region.

Табл. 3. Рис. 1. Літ. 10.

Постановка проблеми. Державна і регіональна політика розвитку малого бізнесу (МБ) повинна формувати умови для рівноправного розвитку та підтримки різних форм власності. Але методи господарської діяльності, специфіка впливу мають бути глибоко диференційованими за районами й галузями та враховувати особливості економічної ситуації. Необхідно передбачити можливості потужного прошарку малого бізнесу, його виробничого, фінансового та людського потенціалу саме в різних сферах господарювання. Підвищувати рівень розвитку виробничих сил і виробничих відносин у регіоні необхідно з урахуванням історично сформованого виробничо-технічного потенціалу та невиробничої сфери.

Оцінку розвитку малого бізнесу в Миколаївській області побудуємо на теоретико-методологічній основі. Мета оцінки – визначення особливостей поведінки малого бізнесу, пов'язаного з формуванням регіонального соціально-економічного середовища та сучасного нормативно-правового поля.

Отже, основою оцінки оберемо комплексний підхід, що базується на інтегрованих показниках, сформованих на значній інформаційній базі. Ідеологію комплексної оцінки зорієнтуємо на визначення, з одного боку, диспропорцій в розвитку малого бізнесу за районами області, з другого – на якості його структури.

Аналіз досліджень і публікацій. Наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст. економічна наука приділяє значну увагу ролі, місцю та фінансовим джерелам розвитку малого бізнесу у перехідних економіках. Серед вітчизняних дослідників

цієї проблеми слід назвати О. Амошу [1], В.Л. Андрушенка [2], О.Д. Василика [3], З.С. Варналія [8], С.В. Медведчука [5], І.І. Разумнову [6], С.К. Реверчука [7], С.І. Юрія [4] й ін.

Водночас не всі аспекти цієї складної і багатогранної проблеми з'ясовані та отримали належне обґрунтування, зокрема в умовах перехідної економіки. Багато положень є суперечливими і дискусійними.

Невирішені частини загальної проблеми. На сучасному етапі ринкової трансформації економіки України існує потреба подальшого дослідження розвитку підприємств малого бізнесу. На перший план при цьому виходять проблеми впливу та наслідків макроекономічної політики на розвиток дрібного бізнесу у регіональному аспекті, узагальнення світового досвіду розширення фінансових ресурсів для розвитку підприємств малого бізнесу, взаємозв'язку фінансових джерел та інвестиційної діяльності цих підприємств, розроблення пропозицій і рекомендацій щодо розширення джерел фінансування малого бізнесу у вітчизняній економіці.

Метою дослідження є аналіз становлення і розвитку підприємств малого бізнесу в Миколаївському регіоні в перехідній економіці; визначити перспективи його розширення; дослідити вплив нормативно-правового забезпечення на розвиток джерел фінансування; виявити вплив регіональної політики на формування дрібного та середнього бізнесу в Миколаївській області; спрогнозувати перспективи розширення малого бізнесу у регіоні.

Основні результати дослідження. У 2005 р. сектор малого бізнесу Миколаївщини був представлений 7897 суб'єктами господарювання, що складає 86,9% загальної кількості підприємств-суб'єктів підприємницької діяльності [9].

У центральній підсистемі малого бізнесу діяльність малих підприємств (МП) здебільшого сконцентрована в обласному центрі (у 2005 р. – 70,1% (5533)). Серед міст і районів області найбільша кількість малих підприємств (понад 100) розташована у містах Первомайську, Вознесенську і Южноукраїнську та в Баштанському, Березанському, Жовтневому, Миколаївському, Новоодеському і Первомайському районах [9].

Периферійну підсистему утворювали громадяни, які займалися комерційною діяльністю, але не були зареєстровані як дрібні підприємці. Оскільки вони функціонують у неформальному секторі економіки, оцінити їх кількість поки що неможливо.

Характерною рисою малих підприємств Миколаївської області, як і в Україні в цілому, є гіпертрофований розвиток напівпериферійної підсистеми, частка якої у загальній кількості суб'єктів малого бізнесу становить 82,3%, а в загальній кількості зайнятих – 34%, що не є ознакою цивілізованих ринкових відносин у сфері МБ (табл. 1).

Порівняльний аналіз масштабів діяльності МБ можна опосередковано оцінити через суму сплачених податків. У 2005 р. платежі підприємців, зайнятих у МБ, складала понад 21% надходжень до зведеного бюджету області, в тому числі підприємців-фізичних осіб – 4% [9].

Одним з основних показників, які характеризують процес розвитку малого бізнесу, є динаміка зміни кількості діючих малих підприємств. Так, із перших років здійснення економічних реформ всупереч труднощам перехідного періоду

відбувалося швидке зростання кількості малих підприємств. Кількість діючих малих підприємств у Миколаївській області зросла з 959 у 1991 р. до 7897 у 2005 р. або у 8 разів [9]. У середньому по Україні – у 14 разів [10] (рис. 1).

Таблиця 1. Основні показники малого бізнесу Миколаївської області в контексті його розвитку в Україні [9]

Назва показника	Миколаївська область		Україна	
	Абсолютне значення показника	у % від загальної кількості	Абсолютне значення показника	у % від загальної кількості
Кількість суб'єктів МБ, тис. одиниць, в т.ч.:				
МП, тис. од.	91,6	100,0	1975,0	100,0
підприємств фізичних осіб, тис. од.	16,2	17,7	272,7	13,8
фермерських господарств (ФГ), тис. од.	74,2	81,0	1656,0	83,8
ФГ на 10 тис. осіб населення, в т.ч.:	1,2	1,3	46,3	2,4
МП на 10 тис. осіб населення	352	x	415	x
МП на 10 тис. осіб фізичних осіб на 10 тис. осіб населення	62	x	60	x
ФГ на 10 тис. осіб населення	285	x	348	x
ФГ на 10 тис. осіб населення	5	x	9	x
Кількість зайнятих у МБ, тис. осіб, в т.ч.:				
МП	218,5	100,0	5126,0	100,0
підприємств фізичних осіб	143,1	65,5	2052,2	40,0
ФГ	74,2	34,0	2972,0	57,9
Частка зайнятих у МБ у загальній кількості зайнятих, %	1,2	0,5	101,8	2,1
	x	19,1	x	23,8

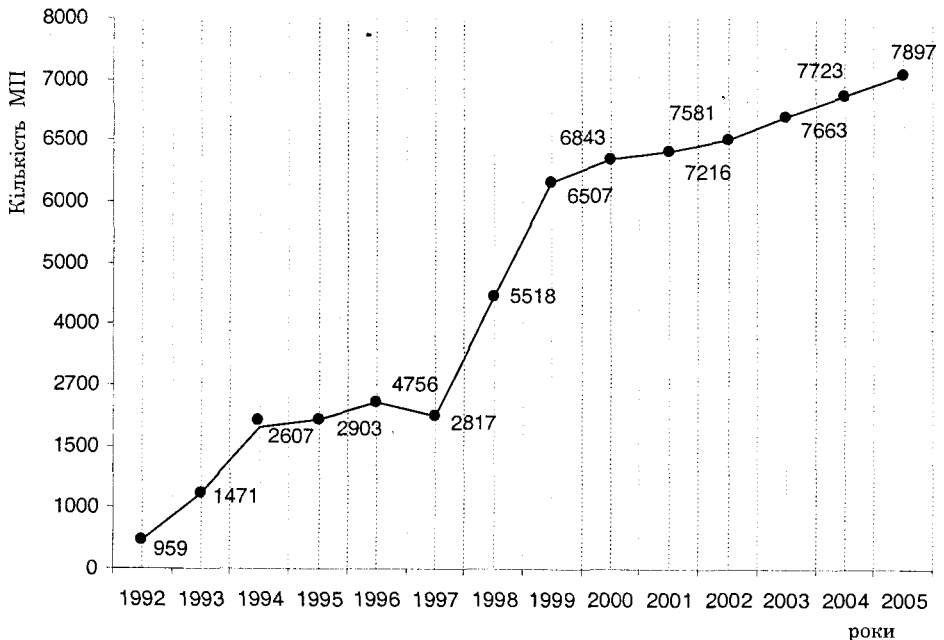

Рис. 1. Динаміка кількості МП Миколаївської області у 1992–2005 роках. [10]

Найвищими темпами МП у Миколаївській області зростали у 1992 р., тобто після прийняття законів України «Про підприємництво», «Про підприємства в Україні» тощо. Динаміці МП сприяли пільги в оподаткуванні новоутворених МП, що, з іншого боку, спонукало до зменшення кількості кооперативів зі створенням у подальшому нових МП. Згідно з чинним законодавством пільги в оподаткуванні надавалися як підприємствам, створеним громадянами, які раніше не займалися підприємницькою діяльністю, так і підприємствам, у які громадяни вносили майно, отримане після ліквідації кооперативів. Однак, якщо кооператив перереєструвався у мале підприємство, то пільги йому не надавалися.

У перші роки становлення малого бізнесу значна кількість малих підприємств була заснована великими державними підприємствами як дочірні. Високі результати діяльності цих підприємств досягалися за рахунок пільгового або безкоштовного використання виробничих площ, обладнання державних підприємств-засновників.

У 1993 р. було скасовано податок на дохід і почав діяти податок на прибуток. Право на зменшення ставки податку на 50% у перший рік діяльності отримали МП, які виробляли промислову продукцію, товари для населення, здійснювали будівельно-монтажні і ремонтно-будівельні роботи. У цьому ж році почалося скорочення кількості МП науки і наукового обслуговування, зв'язку, інформаційних послуг та інших видів економічної діяльності. Швидкий ріст кількості МП пояснюється активним розвитком торгово-посередницького бізнесу.

З 1994 р. починає окреслюватися новий період розвитку МП, коли можливість надприбутковості торговельно-посередницької діяльності практично почала вичерпуватися. Найбільш кризовим для розвитку МП у Миколаївській області був 1996 р. (табл. 2). У цей рік вперше за весь період становлення малого бізнесу в регіоні не було зафіксовано росту діючих МП. Під впливом погіршення загальноекономічної ситуації в країні, посилення податкового тиску фінансова база малих підприємств занепадала.

Таблиця 2. Динаміка кількості МП Миколаївської області та України за 1991–2005 рр. [10]

Роки	Україна, од.	Темпи зміни, %	Миколаївська обл., од.	Темпи зміни, %
1992	19598	100,0	959	100,0
1993	50496	257,7	1756	183,1
1994	75003	148,5	2607	148,4
1995	79827	106,4	2903	111,3
1996	91601	114,7	2817	97,0
1997	93091	101,6	4756	168,8
1998	136238	146,3	5518	116,0
1999	173404	127,3	6507	117,9
2000	197127	113,7	6843	105,1
2001	217930	110,6	7216	105,4
2002	233607	107,2	7581	105,0
2003	253791	108,6	7663	101,0
2004	272741	107,5	7723	100,7
2005	-	-	7897	102,2

Цей період характеризується гіперінфляцією, повним знецінюванням заощаджень населення, ростом податкових ставок банківського кредиту, що паралізувало інвестиційну діяльність. Ці тенденції позначилися на динаміці

МП. У 1996 р. в регіоні припинили свою діяльність близько 500 малих підприємств. Разом з тим малий бізнес у цей важкий період дозволив вижити значній частині населення.

У 1997–1998 рр. у Миколаївській області почався новий період високих темпів росту кількості МП. Ще в квітні 1996 р. Постановою Кабінету Міністрів України була затверджена перша «Програма розвитку малих підприємств в Україні на 1997–1998 рр.», яка мала на меті забезпечити стабільний розвиток МП як невід'ємного сектора ринкової економіки і створення нових робочих місць. У зв'язку з цим з'явилася можливість одержання фінансових кредитів, матеріально-технічної, інноваційної, консультативної і кадрової підтримки.

За даними офіційної статистики, починаючи з 2000 р., у Миколаївській області знову спостерігалася тенденція до зниження темпів зростання кількості малих підприємств. За останні п'ять років середні темпи зростання кількості малих підприємств в регіоні не перевищували 3,7% (в середньому по Україні – 3,5%). Починаючи з 2000 р. нові МП з'являються з меншою інтенсивністю. Це можна пояснити тим, що більшість сфер прибуткової діяльності їм доступні, вже були зайняті.

У 2005 р. було створено 758 підприємств, що на 17,0% більше, ніж у 2004 році. Переважна кількість новостворених суб'єктів (98,2%) розпочала свою діяльність шляхом утворення абсолютно нових чинників виробництва: нових робочих місць і засобів виробництва [9].

Якщо аналізувати розвиток малих підприємств Миколаївської області на фоні України в цілому, то частка регіону за їх кількістю за період 1991–2004 рр. не змінилася і становить 5,7%. За цим показником регіон займає 4-е місце в Україні (після Донецької, Дніпропетровської, Харківської областей та Львівської області) (табл. 3) [10].

Таблиця 3. Місце Миколаївської області в Україні за основними показниками розвитку малих підприємств в Україні у 2004 р. *

Показники	Миколаївська область	Україна				
		Середнє значення	Максимальне значення	Мінімальне значення	Амплітуда коливання між максимальним і мінімальним значенням	
					Абсолютне	Відносне
Кількість МП, од.	7897 (п'яте)	283398	26020 (Донецька обл.)	3881 (Чернівецька обл.)	22139	6,7
Кількість МП на 10 тис. населення, од.	62 (п'яте)	60	69 (АР Крим)	38 (Тернопільська обл.)	31	1,9
Середньорічна кількість зайнятих працівників, тис. осіб	128,9 (третє)	1978,8	168,3 (Донецька обл.)	29,5 (Чернівецька обл.)	138,8	5,7
Рівень зайнятості на МП, у % до загальної кількості населення у працездатному віці	8,8 (перше)	7,2	8,8 (Миколаївська обл.)	5,1 (Луганська обл.)	3,7	2,4
Рівень операційної рентабельності за основними видами економічної діяльності, %	3,7 (друге)	0,3	6,6 (Закарпатська обл.)	-8,2 (Житомирська обл.)	14,8	-

* розраховано за даними [10].

За кількістю МП на 10 тис. осіб населення Миколаївська область займає 4-е місце (після м. Києва, АР Крим, м. Севастополь) (табл. 3).

Про низький рівень розвитку малого бізнесу в регіоні свідчить також значний розрив між зареєстрованими і діючими МП. Це можна пояснити тим, що на початку ринкових перетворень не кожний підприємець міг пристосуватися до нових умов господарювання. Перша хвиля підприємців регіону не була підготовлена до труднощів і невизначеності економічної ситуації перехідної економіки. Велика розбіжність між діючими та зареєстрованими МП за період 1993–1996 рр. дає підстави стверджувати, що підприємці переоцінили власні можливості функціонування в умовах економічної нестабільності.

З 1998 р. в розвитку малого бізнесу в регіоні спостерігаються позитивні процеси, які характеризують наближення реально функціонуючих МП до кількості зареєстрованих. А це означає, що зростає рівень адаптованості підприємців до роботи в нових умовах. Однак, за рахунок збільшення кількості МП поки що не вдалося розв'язати проблеми зайнятості і безробіття населення.

За останні роки у Миколаївській області структура кількості МП за видами економічної діяльності практично не змінилася. Діяльність МП у сфері торгівлі і послуг залишається більш привабливою, ніж виробнича діяльність.

На сьогодні найбільше МП функціонує у гуртовій і роздрібній торгівлі – два з кожних п'яти. Однак, кількість торговельних підприємств в останні роки зменшується через активізацію діяльності підприємців-фізичних осіб.

У сфері послуг спостерігається переорієнтація МП на надання ринкових послуг, зокрема в операціях із нерухомістю. Набувають розвитку МП з надання транспортних послуг, а саме з пасажирських і вантажних автомобільних перевезень та надання допоміжних транспортних послуг, у яких переважають туристичні агентства та бюро замовлень. Близько тисячі підприємств проводять діяльність у сфері готельного і ресторанного бізнесу. Зростає кількість підприємств з надання колективних, громадських та особистих послуг. Найбільш поширені вони у наданні індивідуальних послуг у сфері відпочинку і розваг, а саме: послуг перукарень і салонів краси.

У виробничій сфері найбільше МП зосереджено у промисловості. Так, у 2004 р. їхня частка в загальній кількості МП порівняно з 1998 р. зросла на 1,2% [9]. Серед видів промислової діяльності кожне шосте діяло у машинобудуванні, кожне сьоме у харчовій промисловості та переробці сільськогосподарської продукції і майже стільки ж у легкій промисловості; кожне восьме – у видавничій справі та поліграфічній промисловості.

Ринкові трансформаційні процеси в економіці регіону сприяли відповідним змінам у формах власності МП. Реформування власності за останні роки сприяло зростанню частки недержавних підприємств.

Такий перерозподіл форм власності пояснюється кількома причинами. По-перше, приватизацією та реструктуризацією підприємств, впродовж якої державна власність переходила в колективну, акціонерні товариства та товариства з обмеженою відповідальністю. По-друге, колективні підприємства дозволяли об'єднати обмежені капітали. По-третє, вони розглядалися як засіб зменшення ризику: у випадку банкрутства учасники відповідають щодо зобо-

в'язань товариства лише своїм внеском до статутного фонду, а не всім своїм майном як власники приватних підприємств.

На ріст кількості МП колективної форми власності впливали процеси малої приватизації, яка відбувалася з 1992 р. по 1999 рік. Найбільшу частку приватизованих підприємств групи А (об'єктів малої приватизації) становлять підприємства у власності трудового колективу – 72% і орендні підприємства з подальшим викупом – 10,5% [1, 212].

У країнах з перехідною економікою Центрально-Східної Європи в період становлення ринкових відносин в умовах відсутності початкового капіталу найбільш прийнятною була колективна форма власності. Однак, через нагромадження засобів великі МП почали розпадатися на більш дрібні приватні підприємства.

У країнах з ринковою економікою спостерігається інша тенденція. Наприклад, у США 80% усіх фірм є одноосібними, але на їх частку припадає тільки 10–14% загального обороту бізнесу. В основному це дрібні підприємства роздрібною торгівлі, консультаційного бізнесу, сфери громадського харчування та інших видів послуг [6, 52].

За період 1991–2005 рр. серед МП спостерігалися певні тенденції організаційно-структурних змін. Найбільше МП організовується шляхом утворення нового та поновлення раніше призупиненої діяльності.

Проте з різних причин у 2006 р. 2519 МП призупинили свою діяльність, причому кількість таких щороку зростає. Серед них 2279 МП тимчасово призупинили діяльність, 160 – перебувають у процесі ліквідації. Найбільше МП з числа тих, що призупинили свою діяльність в оптовій торгівлі і посередництві – 26,1%, роздрібній торгівлі побутовими товарами – 20,7%, обробній промисловості – 17%, в операціях з нерухомістю, здавання під найм і послугах користувачам – 10,1% [9].

Темпи росту кількості зайнятих на МП були найвищими у 1992 році. У 1994 р. на МП відбулося скорочення зайнятих. Причинами такого явища, крім іншого, стали погіршення умов функціонування МП, запровадження регуляторних заходів, що стримували розвиток бізнесу та сприяли його переходу в тіньову економіку. Саме в 1994 р. було запроваджено оподаткування доходів, а не прибутку підприємств, розширився перелік видів економічної діяльності, що підлягають ліцензуванню, а також підвищилася вартість ліцензій.

Аналізуючи трудові аспекти діяльності МП, необхідно відзначити недостатній професійний рівень підприємців, особливо початківців, які не володіють знаннями маркетингу, менеджменту. У зв'язку з цим необхідна така державна кадрова політика, яка б враховувала потреби МП.

Висновки. Аналіз функціонування суб'єктів МБ у Миколаївській області свідчить, що в регіоні ще не створені умови, необхідні для його ефективного розвитку. Економічні інтереси суб'єктів МБ реалізовані завдяки обігу і цінним чинникам, що не гарантує стійкого економічного зростання на перспективу.

Найбільше впливають на появу нових суб'єктів МБ в регіоні такі чинники:

- 1) демографічна ситуація – більшість суб'єктів МБ виникають там, де вища концентрація молоді, тобто у містах, а не в сільській місцевості;
- 2) безробіття – у поєднанні з іншими чинниками може як прискорювати, так і сповільнювати появу нових суб'єктів МБ;

3) рівень життя населення: чим вищий рівень, тим більше можливостей для створення суб'єктів МБ, що володіють капіталом або здатні його залучати;
4) інфраструктурні переваги регіону – сприяють залученню до нього інвестицій.

Головним стимулятором активізації МБ в регіоні має стати ринкова інфраструктура. Однак об'єкти ринкової інфраструктури, які функціонують в регіоні, надають послуги як великим підприємствам, так і суб'єктам МБ. У зв'язку з цим суб'єкти МБ перебувають у нерівних економічних умовах порівняно з великими і середніми підприємствами. Це проявляється в обмеженості можливостей суб'єктів МБ щодо залучення позичкових і власних коштів, придбання сировини, матеріалів, устаткування, об'єктів нерухомості, використання передових технологій тощо. З метою поліпшення ситуації необхідно створити елементи інфраструктури, які будуть зорієнтовані на сектор МБ. У регіоні необхідно створити мережу бізнес-інкубаторів з урахуванням зарубіжного досвіду.

Дослідження показали, що в регіоні існує нагальна потреба у стимулюванні інноваційної діяльності. Враховуючи інтелектуальний потенціал регіону, впровадження інноваційних технологій у сферу виробництва та послуг є недостатнім. Підприємці регіону неготові вкладати кошти у розвиток інновацій, а небажання фінансово-кредитних установ фінансувати інноваційну діяльність зумовлене тим, що інвестиції в інноваційну діяльність характеризуються значним ризиком і забезпечують дохід через 5–10 років. Позитивні зміни у формуванні інституцій інноваційного розвитку (технопарків, технополісів, бізнес-інкубаторів) загалом незначно впливають на інноваційну активність через їх несуттєво поширення у всіх регіонах [7, 51]. У зв'язку з цим у регіоні потрібно створити передумови для подальшого посилення стимуляторів і послаблення дестимуляторів інноваційної діяльності, а саме:

- підтримувати науково-дослідні та освітні установи, діяльність яких пов'язана з пріоритетними секторами економіки; стимулювати передачу результатів наукових досліджень на виробництво продукції і послуг;

- переорієнтувати потоки інвестиційних ресурсів на інноваційну сферу.

Такі заходи допоможуть подолати інноваційну інертність суб'єктів МБ, підвищити їхню конкурентноспроможність і сформувати експортний потенціал.

1. Амоша О., Вишневський В. До питання про оцінку рівня податків в Україні // Економіка України. – 2002. – №8. – С. 11–19.

2. Андрущенко Л.В. Фінансова думка Заходу в ХХ ст. – Львів: Каменяр, 2000.

3. Василек О.Д., Павлюк К.В. Удосконалення податкової системи в Україні // Фінанси України. – 1997. – №10. – С. 3.

4. Державний бюджет України: Навч. посібник / Юрій С.І., Бескид Й.М., Плішко І.В. та ін. – Тернопіль: ЦМДС, 1998.

5. Медведчук С.В. Фінансово-господарські відносини держава-підприємництво. – Львів, 2000.

6. Разумнова И.И. Мелкие фирмы в США. Экономика и управление. – М.: Наука, 1989.

7. Реверчук С.К. Малий бізнес: методологія, теорія і практика. – К.: ІЗМН, 1996.

8. Регіони України: проблеми та пріоритети соціально-економічного розвитку: Монографія / За ред. З.С. Варналя. – К.: Знання України, 2005.

9. Статистична інформація // www.stat.nk.ukrpack.net.

10. Статистичний щорічник України за 2005 рік / Держкомстат України; За ред. О.Г. Осауленко. – К.: Консультант, 2005.

Стаття надійшла до редакції 31.10.2007.